

ETS 035

EUROOPA SOTSIAALHARTA

Koostatud 18. oktoobril 1961. a Torinos

Preambul

Käesolevale dokumendile alla kirjutanud Euroopa Nõukogu liikmesriikide valitsused, arvestades, et Euroopa Nõukogu eesmärk on saavutada oma liikmete suurem ühtsus, kaitsmaks ja viimaks ellu oma ühispärandiks olevaid ideaale ja põhimõtteid ning soodustamaks liikmesriikide majanduslikku ja sotsiaalset arengut eelkõige inimõiguste ja põhivabaduste säilitamise ning edasise realiseerimise kaudu; võttes arvesse, et 4. novembril 1950 Roomas alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis ning selle juurde kuuluv, Pariisis 20. märtsil 1952 alla kirjutatud protokollis on Euroopa Nõukogu liikmesriigid leppinud kokku kaitsta oma elanike seal kindlaks määratud kodaniku- ja poliitilisi õigusi ning vabadusi; leides, et sotsiaalsete õiguste kaitsmine peab olema tagatud nii, et kedagi ei diskrimineeritaks tema rassi, nahavärvuse, soo, usutunnistuse, poliitiliste vaadete, rahvusliku kuuluvuse või sotsiaalse päritolu tõttu; olles otsustanud teha ühiseid jõupingutusi, et tõsta inimeste elatustaset ning edendada nii linna- kui maarahva heaolu vastavate institutsioonide ja aktsioonide abil, on kokku leppinud alljärgnevas:

I OSA

Lepingupooled tunnistavad, et nende tegevuse poliitiline eesmärk, mille saavutamist tuleb taotleda kõigi asjakohaste riiklike ja rahvusvaheliste abinõudega, on luua tingimused, milles võib tulemuslikult rakendada järgmisi õigusi ja põhimõtteid:

1. Igaühel on võimalus teenida endale elatist vabalt valitud kutsealal.
2. Kõigil töötajatel on õigus õiglastele töötingimustele.
3. Kõigil töötajatel on õigus töötada ohututes ja tervislikes töötingimustes.
4. Kõigil töötajatel on õigus saada õiglast töötasu, mis on piisav neile ja nende perekondadele inimväärse elatustaseme tagamiseks.
5. Kõigil töötajatel ja tööandjatel on õigus ühineda oma majanduslike ja sotsiaalsete huvide kaitseks üleriigiliste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.
6. Kõigil töötajatel ja tööandjatel on õigus pidada kollektiivlääbirääkimisi.
7. Lastel ja noortel on õigus saada erikaitset füüsiliste ja moraalsete ohtude eest.
8. Töötavatel naistel on õigus emaduse puhul saada erikaitset.
9. Igaühel on õigus saada oma vajadustele vastavat kutsenõustamist, aitamaks valida oma võimetele ja huvidele sobivat kutseala.
10. Igaühel on õigus kasutada oma vajadustele vastavat kutseõppevormi.
11. Igaühel on õigus saada osa mis tahes abinõudest tulenevatest hüvedest, mis võimaldavad tema tervise kaitse parimal võimalikul tasemel.
12. Kõigil töötajatel ja nende ülalpeetavatel on õigus sotsiaalkindlustusele.
13. Kõigil piisavate elatusvahenditeta isikutel on õigus saada sotsiaal- ja arstiabi.
14. Igaühel on õigus kasutada sotsiaalhoolekande teenuseid.
15. Puuetega inimestel on õigus kutseõppele, rehabilitatsioonile ja osalemisele ühiskonnaelus sõltumata puude päritolust ja laadist.
16. Perekonnal kui ühiskonna alusel on oma täieliku arengu kindlustamiseks õigus saada sotsiaalset, õiguslikku ja majanduslikku kaitset.
17. Emadel, sõltumata nende abielulisest seisundist, ja lastel on õigus saada sotsiaalset ja majanduslikku kaitset.
18. Põhjendatud majanduslikest või ühiskondlikest kaalutlustest tulenevaid piiranguid arvestades on kõigi lepingupoolte riikide kodanikel õigus tegelda mis tahes teise lepingupoole territooriumil mis tahes tulundustegevusega võrdsel alustel selle kodanikega.
19. Lepingupoole kodanikest võõrtöötajatel ja nende perekondadel on õigus saada kaitset ja abi mis tahes teise lepingupoole territooriumil.

II OSA

Lepingupooled kohustuvad pidama end vastavalt III osas ettenähtule seotuks alljärgnevates artiklites ja lõigetes kindlaks määratud kohustustega.

Artikkel 1. Õigus tööle

Et rakendada tulemuslikult õigust tööle, kohustuvad lepingupooled:

1. tunnistama üheks oma esmaülesandeks ja -kohustuseks võimalikult kõrge ja stabiilse tööhõive taseme saavutamise ja säilitamise, jõudmaks täieliku tööhõiveni;
2. kaitsma tõhusalt töötajate õigust teenida endale elatist vabalt valitud kutsealal;
3. looma või säilitama kõigile töötajatele tasuta tööhõiveteenused;
4. tagama sobiva kutsenõustamise, kutseõppe ja kutserehabilitatsiooni või edendamata neid.

Artikkel 2. Õigus õiglastele töötingimustele

Et rakendada tulemuslikult õigust õiglastele töötingimustele, kohustuvad lepingupooled:

1. tagama vastuvõetava igapäevase ja -nädalase tööaja ning töönädala järkjärgulise lühendamise ulatuses, mida võimaldavad tootlikkuse kasv ning teised asjakohased tegurid;
2. tagama, et riiklikud pühad oleksid tasustatavad;
3. tagama vähemalt kahepäevase iga-aastase tasustatava puhkuse;
4. tagama tasustatava lisapuhkuse või lühendatud tööaja töötajatele, kes on hõivatud ohtlikel või tervistkahjustavatel kutsealadel;
5. tagama iganädalase puhkeaja, mis võimaluste piires langeks kokku selles riigis või piirkonnas traditsiooniliselt puhkepäevaks peetava päevaga.

Artikkel 3. Õigus töötada ohututes ja tervislikes töötingimustes

Et rakendada tulemuslikult õigust töötada ohututes ja tervislikes töötingimustes, kohustuvad lepingupooled:

1. välja andma tööohutuse ja -tervishoiu eeskirju;
2. tagama järelevalvemeetmete abil nende eeskirjade täitmise;
3. arutama tööandjate ja töövõtjate organisatsioonidega abinõusid, mis on suunatud parandama tootmise ohutust ja tervislikkust.

Artikkel 4. Õigus saada õiglast töötasu

Et rakendada tulemuslikult õigust saada õiglast töötasu, kohustuvad lepingupooled:

1. tunnustama töötajate õigust saada niisugust töötasu, mis tagab neile ja nende perekondadele inimväärse elatustaseme;
2. tunnustama töötajate õigust saada ületunnitöö eest suuremat tasu, tehes teatud juhtudel erandeid;
3. tunnustama mees- ja naistöötajate õigust saada võrdse töö eest võrdset tasu;
4. tunnustama kõigi töötajate õigust saada töösuhte lõpetamisest teada teatud kindel aeg enne seda;
5. lubama palgast maha arvata vaid siseriiklike õigusaktide või kollektiivlepingute või vahekohtuotsustega määratud tingimustel ja ulatuses. Nende õiguste rakendamine saavutatakse vabalt sõlmitud kollektiivlepingute, riikliku palgaregulatsioonimehhanismi või muude riigi oludele vastavate vahenditega.

Artikkel 5. Õigus ühineda

Et tagada või suurendada töötajate ja tööandjate vabadust moodustada oma majandus- ja sotsiaaluude kaitseks kohalikke, üleriigilisi ja rahvusvahelisi organisatsioone ning nende organisatsioonidega ühineda, kohustuvad lepingupooled tagama, et siseriiklikud õigusaktid ega nende rakendamine ei kitsendaks seda vabadust. Siseriiklikud õigusaktid määravad selles artiklis ette nähtud tagatiste kehtivuse ulatuse politsei puhul. Siseriiklikes õigusaktides määratakse kindlaks, kuidas ja millises ulatuses need tagatised kehtivad relvajõududesse kuuluvate isikute suhtes.

Artikkel 6. Õigus pidada kollektiivläbirääkimisi

Et rakendada tulemuslikult õigust pidada kollektiivläbirääkimisi, kohustuvad lepingupooled:

1. soodustama töötajate ja tööandjate ühiskonsultatsioone;
2. soodustama vajaduse korral protseduuride loomist tööandjate või tööandjate organisatsioonide ning töötajate organisatsioonide vabatahtlikeks läbirääkimisteks, et reguleerida töösuhte- ja töötingimusi kollektiivlepinguga;
3. soodustama asjakohase lepitus- ja vabatahtliku vahekohtu-mehhanismi loomist ning kasutamist töövaidluste lahendamisel;
4. tunnustama töötajate ja tööandjate õigust korraldada ühisaktsioone huvikonfliktide korral, sealhulgas õigust streikida, järgides kohustusi, mis tulenevad varem sõlmitud kollektiivlepingutest.

Artikkel 7. Laste ja noorte õigus saada kaitset

Et rakendada tulemuslikult laste ja noorte õigust saada kaitset, kohustuvad lepingupooled:

1. kehtestama vanuse alammääraks töösuhte alustamisel 15 aastat, tehes erandi lastele, kes teevad kerged tööd, mis ei kahjusta nende tervist, moraali ega hariduse omandamist;
2. kehtestama kindlaksmääratud ohtlike või tervistkahjustavate tööde puhul vanuse alammääraks töösuhte alustamisel kõrgem vanuse alammäär;
3. kehtestama korra, mille kohaselt koolikohustuslikke isikuid ei võeta niisugusele tööle, mis jätab nad ilma võimalusest täielikku haridust saada;
4. kehtestama alla 18-aastaste isikute tööajale piirangud lähtuvalt nende üldise arengu ning esmajoonelise kutseõppe vajadustest;
5. tunnustama noortöötajate ja kutseõpilaste õigust saada õiglasi palka või muud sobivat hüvitust;
6. tagama, et tööandja nõusolekul noorte poolt normaaltöötaja jooksul kutseõppele kulutatud aega käsitletakst tööpäeva osana;
7. tagama, et alla 16-aastased töötajad saavad aastas vähemalt kolm nädalat tasustatavat puhkust;
8. tagama, et alla 18-aastaseid isikuid ei võeta öötööle, välja arvatud siseriiklike õigusaktidega kindlaks määratud kutsealad;
9. tagama, et siseriiklike õigusaktidega kindlaks määratud töökohtadel töötavad alla 18-aastased isikud läbiksid korrapärase arstliku kontrolli;
10. tagama laste ja noorte õiguse saada erikaitset füüsiliste ja moraalsete ohtude, eelkõige otseselt või kaudselt nende tööst tulenevate ohtude eest.

Artikkel 8. Töötavate naiste õigus emaduse kaitsele

Et rakendada tulemuslikult töötavate naiste õigust emaduse kaitsele, kohustuvad lepingupooled:

1. tagama kas tasustatava puhkuse, piisavate sotsiaalkindlustus- või riiklike toetuste kaudu, et töötavad naised saavad enne ja pärast sünnitust võtta kokku vähemalt 12 nädalat puhkust;
2. tunnustama ebaseaduslikuks, kui tööandja teatab naistöötajale töölepingu lõpetamisest pärast tööandjale rasedusest teatamist ning enne rasedus- ja sünnituspuhkuse lõppu, või selle, et tööandja teatab naistöötajale töösuhte lõpetamisest, kui etteteatamistähtaeg lõpeb nimetatud ajavahemiku kestel;
3. tagama, et oma lapsi rinnaga toitvad emad saavad selleks piisavalt vaba aega;
4. a) reguleerima naiste töötamist öösiti;
b) keelama naiste töö allmaakaevandustes ning muudel töödel, mis on oma ohtlikkuse, ebatervislikkuse või füüsilise raskuse tõttu ebasobivad.

Artikkel 9. Õigus kutsenõustamisele

Et rakendada tulemuslikult õigust kutsenõustamisele, kohustuvad lepingupooled vastavalt vajadusele tagama kõigile, kaasa arvatud puuetega isikud, teenused, mis aitavad lahendada kutseala valiku ja karjääriga seotud probleeme, pöörates tähelepanu inimese isikuomadustele ja neist olenevale kutsesobivusele, või edendada selliste teenuste pakkumist. Selline abi peaks olema tasuta nii noortele, kaasa arvatud koolilapsed, kui ka täiskasvanutele.

Artikkel 10. Õigus kutseõppele

Et rakendada tulemuslikult õigust kutseõppele, kohustuvad lepingupooled:

1. konsulteerides tööandjate ja töötajate organisatsioonidega, tagama vastavalt vajadusele kõigile, kaasa arvatud puuetega isikud, tehnilise ja kutsealase väljaõppe või edendama seda ning looma neile tingimused tehnilise kõrghariduse ja ülikoolihariduse võimetekohaseks omandamiseks;
2. looma kutseõppesüsteemi või edendama seda või muud süstemaatilist noormeeste ja neidude väljaõpet mitmesugustel töödel;
3. vastavalt vajadusele looma või edendama:
 - a) küllaldasi ja hõlpsasti kättesaadavaid täiskasvanud töötajate väljaõppevõimalusi;
 - b) täiskasvanud töötajate sellise ümberõppe võimalusi, mille järele tekib vajadus kas seoses tehnoloogia arenguga või uute tööhõivesuundumustega;
4. soodustama asjakohaste meetmetega loodud võimaluste täielikku ärakasutamist, näiteks:
 - a) vähendades mis tahes sellekohaseid makse või kaotades need;
 - b) andes teatud juhul rahalist abi;
 - c) arvates tööaja sisse tööandja nõudmisel töö ajal töötaja poolt täiendõppele

kulutatud aja;

d) tagades piisava järelevalve ning töandjate ja töötajate organisatsioonidega peetavate konsultatsioonide abil kutseõppe ja muude noortöötajate väljaõppevormide tõhususe ning noortöötajate üldise kaitse.

Artikkel 11. Õigus tervise kaitsele

Et rakendada tulemuslikult õigust tervise kaitsele, kohustuvad lepingupooled kas otseselt või koostöös avalik-õiguslike ja eraõiguslike organisatsioonidega võtma vajalikke meetmeid, et muu hulgas:

1. võimaluste piires likvideerida terviserikete põhjused;
2. luua tervise parandamiseks ja isikliku vastutuse tõstmiseks terviseküsimustes nõustamis- ja väljaõppevõimalused;
3. hoida niipalju kui võimalik ära epideemilisi, endeemilisi ja muid haigusi ning õnnetusi.

Artikkel 12. Õigus sotsiaalkindlustusele

Et rakendada tulemuslikult õigust sotsiaalkindlustusele, kohustuvad lepingupooled:

1. looma või säilitama sotsiaalkindlustussüsteemi;
2. tagama sotsiaalkindlustussüsteemi toimimise vähemalt sellisel tasemel, mis on vajalik rahvusvahelise sotsiaalkindlustuse miinimumstandardite töökonventsiooni (nr.102) ratifitseerimiseks;
3. püüdma järk-järgult tõsta sotsiaalkindlustussüsteemi taset;
4. sõlmides asjakohaseid kahe- ja mitmepoolseid kokkuleppeid või kasutades muid võimalusi, võtma meetmeid, mis nendes kokkulepetes kindlaks määratud tingimuste kohaselt tagavad:
 - a) oma kodanike ja teiste lepingupoolte kodanike võrdse kohtlemise sotsiaalkindlustusõiguste valdkonnas, kaasa arvatud sotsiaalkindlustusalastest õigusaktidest tulenevate hüvitiste säilimine, vaatamata kaitstavate isikute mis tahes liikumisele lepingupoolte territooriumidel;
 - b) sotsiaalkindlustusõiguste andmise, säilitamise ja taastamise niisuguste vahenditega nagu kindlustus- ja tööperioodide liitmine, mida tehakse lepingupoolte õigusaktide alusel.

Artikkel 13. Õigus saada sotsiaal- ja arstiabi

Et rakendada tulemuslikult õigust saada sotsiaal- ja arstiabi, kohustuvad lepingupooled:

1. tagama, et iga piisavate elatusvahenditeta isik, kes pole suuteline oma tööga või muude allikate, eelkõige sotsiaalkindlustussüsteemi hüvitiste kaudu selliseid vahendeid hankima, saab küllaldast abi ning haigestumise korral oma seisundile vastavat hooldust;
2. tagama, et selline abi ei ahendaks selle saaja poliitilisi või sotsiaalseid õigusi;
3. sätestama, et igaüks võib saada asjaomaste avalik-õiguslike või era- õiguslike talituste kaudu niisugust nõustamist või isiklikku abi, mis on vajalik vältimaks, kõrvaldamaks või leevendamaks tema või tema perekonna elamist puuduses;
4. rakendama käesoleva artikli lõigetes 1, 2 ja 3 sätestatud võrdset oma kodanikele ja seaduslikult oma territooriumil viibivatele teiste lepingupoolte kodanikele, lähtudes 11. detsembril 1953 Pariisis alla kirjutatud Euroopa sotsiaal- ja arstiabi konventsioonist tulenevatest kohustustest.

Artikkel 14. Õigus kasutada sotsiaalhoolekande teenuseid

Et rakendada tulemuslikult õigust kasutada sotsiaalhoolekande teenuseid, kohustuvad lepingupooled:

1. edendama või osutama teenuseid, mis sotsiaaltöömeetodite kasutamise abil suurendavad nii üksikisikute kui ka ühiskonnagruppide heaolu ning soodustavad nende arengut ja sotsiaalset kohanemist;
2. toetama üksikisikute ning vabatahtlike või muude organisatsioonide osavõttu niisuguste teenuste loomisest ja pakkumisest.

Artikkel 15. Füüsiliste ja vaimsete puuetega isikute õigus kutseõppele, taastusravile ja osalemisele ühiskonnaelus

Et rakendada tulemuslikult füüsiliste ja vaimsete puuetega inimeste õigust kutseõppele, taastusravile ja osalemisele ühiskonna elus, kohustuvad lepingupooled:

1. võtma meetmeid vastavate õppe- ja ravikeskuste loomiseks kas avalik-õiguslike või eraõiguslike struktuuride kaudu;
2. suurendama puuetega inimeste tööhõivet, luues nende töölerakendamiseks eraldi talitusi, samuti asutusi, kus neid töötamisel abistatakse ja nende järele valvatakse ning ergutama töandjaid puuetega inimesi tööle võtma.

Artikkel 16. Perekonna õigus saada sotsiaalset, õiguslikku ja majanduslikku kaitset

Et kindlustada vajalikud eeldused perekonna kui ühiskonna aluse täielikuks arenguks, kohustuvad lepingupooled edendama perekonnaelu majanduslikku, ja sotsiaalset kaitset sotsiaal- ja peretoetuste, maksukorralduse, peredele eluaseme kindlustamise, äsjaabiellunute toetuste ning teiste asjakohaste meetmetega.

Artikkel 17. Emade ja laste õigus saada sotsiaalset ja majanduslikku kaitset

Et kindlustada tulemuslikult emade ja laste sotsiaalse ja majandusliku kaitse õigust, kohustuvad lepingupooled rakendama kõiki asjakohaseid ja vajalikke meetmeid, kaasa arvatud vastavate institutsioonide või talituste loomine või arendamine.

Artikkel 18. Õigus tegelda tulundustegevusega teiste lepingupoolte territooriumil

Et rakendada tulemuslikult õigust tegelda tulundustegevusega teiste lepingupoolte territooriumil, kohustuvad lepingupooled:

1. rakendama olemasolevaid õigusakte liberaalselt;
2. lihtsustama formaalsusi ning vähendama või kaotama võõrtöötajate või nende tööandjate poolt makstavaid lõive ja muid makse;
3. individuaalselt või kollektiivselt liberaliseerima võõrtöötajate tööhõivet käsitlevaid õigusakte;
4. tunnustades seejuures oma kodanike õigust riigist lahkuda, et teiste lepingupoolte territooriumil tulundustegevusega tegelda.

Artikkel 19. Võõrtöötajate ja nende perekondade õigus saada kaitset ja abi

Et rakendada tulemuslikult võõrtöötajate ja nende perekondade õigust saada kaitset ja abi mis tahes teise lepingupoolte territooriumil, kohustuvad lepingupooled:

1. säilitama või hoolitsema, et säilitataks niisuguste töötajate abistamiseks, eelkõige õige teabe saamiseks mõeldud tasuta teenused, ning kooskõlas siseriiklike õigusaktidega võtma võimalikke meetmeid emigratsiooni ja immigratsiooni kohta käiva eksitava propaganda vastu;
2. võtma oma jurisdiktsiooni piires meetmeid, et lihtsustada selliste töötajate ja nende perekondade maalt lahkumist, teekonda ja vastuvõtmist, ning tagama oma jurisdiktsiooni piires vajalikud tervishoiuteenused, arstliku järelevalve ja head hügieenitingimused teekonna vältel;
3. edendama vajaduste kohaselt emigratsiooni- ja immigratsiooniriikide avalik-õiguslike ja eraõiguslike sotsiaaltalituste koostööd;
4. kindlustama niisugustele oma territooriumil seaduslikult viibivatele töötajatele ulatuses, mil määral sellised küsimused on reguleeritud siseriiklike õigusaktidega või kuuluvad haldusasutuste kontrolli alla, oma kodanike kohtlemisega samaväärse kohtlemise järgmistes küsimustes:
 - a) töötasu ning muud töösuhte- ja töötingimused;
 - b) ametiühinguliikmelisus ja kollektiivlääbirääkimisest tulenevate hüvede kasutamine;
 - c) eluase;
5. kindlustama niisugustele oma territooriumil seaduslikult viibivatele töötajatele oma kodanike kohtlemisega samaväärse kohtlemise seoses töötavate isikutega makstavate tööalaste maksude, lõivude või toetuste osas;
6. võimaluste piires hõlbustama oma territooriumil loaga viibiva võõrtöötaja perekonna taasühinemist;
7. tagama oma territooriumil seaduslikult viibivatele võõrtöötajatele käesolevas lõikes viidatud küsimusi käsitlevates juriidilistes toimingutes kohtlemise, mis on võrdväärne oma kodanike kohtlemisega;
8. tagama, et niisuguseid oma territooriumil seaduslikult viibivaid töötajaid ei saadeta maalt välja, välja arvatud juhul, kui nad ohustavad riigi julgeolekut või riivavad ühiskonna huve või moraali;
9. lubama niisugustel töötajatel kooskõlas seaduses sätestatud piirangutega osa oma sissetulekutest ja säästudest soovikohaselt üle kanda;
10. laiendama käesolevas artiklis ette nähtud kaitset ja abi eraettevõtjatest võõrtöötajatele niivõrd, kuivõrd need meetmed on nende puhul rakendatavad.

III OSA

Artikkel 20. Kohustused

1. Iga lepingupool kohustub:

- a) tunnistama käesoleva harta I osa nende eesmärkide deklaratsiooniks, mida ta taotleb kõigi nimetatud osa sissejuhatavas lõigus sätestatud sobivate vahenditega;
 - b) tunnistama end seotuks vähemalt viie artikliga käesoleva harta II osa artiklitest, nimelt artiklitest 1, 5, 6, 12, 13, 16 ja 19;
 - c) tunnistama end seotuks harta II osa enda valitud artiklite või nummerdatud lõigetega tingimusel, et siduvate artiklite või nummerdatud lõigete koguarv ei ole väiksem kui 10 artiklit või 45 nummerdatud lõiget.
2. Artiklid või lõiked, mis on välja valitud kooskõlas käesoleva artikli lõike 1 punktidega b ja c, tehakse Euroopa Nõukogu peasekretärile teatavaks ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisel.
3. Lepingupool võib peasekretärile adresseeritud teatega hiljem deklareerida, et ta loeb end seotuks harta II osa mis tahes artikli või nummerdatud lõikega, mida ta käesoleva artikli lõike 1 tingimuste kohaselt ei ole veel siduvaks tunnistanud. Niisugused hiljem võetud kohustused loetakse ratifitseerimise, vastuvõtmise või kinnitamise lahutamatuks osaks ning nad saavad päevast, mis järgneb kolmekümne päeva möödumisele teate esitamise kuupäevast, varem võetutega võrdse jõu.
4. Peasekretär teavitab kõiki allakirjutanud valitsusi ning Rahvusvahelise Töübüroo peadirektorit igast teatest, mis ta on saanud kooskõlas harta käesoleva osaga.
5. Lepingupool säilitab oma riigi oludele vastava töö-inspektsioonisüsteemi.

IV OSA

Artikkel 21. Ettekanded aktsepteeritud sätete kohta

Lepingupooled saavad Euroopa Nõukogu peasekretärile iga kahe aasta järel ettekande Ministrite Komitee määratud vormi järgi harta II osa nende sätete kohaldamisest, mille nad on aktsepteerinud.

Artikkel 22. Ettekanded aktsepteerimata sätete kohta

Lepingupooled saavad kindla ajavahemiku järel Ministrite Komitee ettepanekul peasekretärile ettekanded harta II osa nende sätete kohta, mida nad ei ole aktsepteerinud ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisel või järgnenud teatega. Ministrite Komitee määrab, milliste sätete kohta ettekandeid küsitakse, samuti nende ettekannete vormi.

Artikkel 23. Koopiate saatmine

1. Lepingupool saadab artiklites 21 ja 22 märgitud ettekannete koopiad nendele oma siseriiklikele organisatsioonidele, kes kuuluvad rahvusvahelistesse tööandjate ja ametiühinguorganisatsioonidesse ning keda kutsutakse artikli 27 lõike 2 järgi osalema valitsustevahelise sotsiaalkomitee allkomitee istungitel.
2. Lepingupool saadab peasekretärile kõik arvamused nimetatud ettekannete kohta, mida ta on saanud siseriiklikelt organisatsioonidelt sellekohase palve peale.

Artikkel 24. Ettekannete läbivaatamine

Peasekretärile artiklite 21 ja 22 järgi saadetud ettekanded vaatab läbi ekspertide komitee, kelle kasutada on kõik arvamused, mis on esitatud peasekretärile vastavalt artikli 23 lõikele 2.

Artikkel 25. Ekspertide komitee

1. Ekspertide komitee koosneb mitte rohkem kui seitsmest liikmest, kelle on nimetanud Ministrite Komitee lepingupoolte esitatud eriti usaldusväärsete ning rahvusvahelistes sotsiaalküsimustes tunnustatud pädevusega sõltumatute ekspertide nimekirjast.
2. Komitee liikmed nimetatakse kuueks aastaks. Neid võidakse uuesti ametissenimetada. Esimest korda nimetatud liikmetest kahe ametisoleku tähtaeg on neli aastat.
3. Need liikmed, kelle esimese ametisoleku tähtaeg on neli aastat, valib Ministrite Komitee loosi teel kohe pärast nimetamist.
4. Ekspertide komitee liige, kes on nimetatud asendama liiget, kelle ametisoleku tähtaeg kestab, on ametis oma eelkäija tähtaja lõpuni.

Artikkel 26. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni osalemine

Rahvusvahelist Tööorganisatsiooni kutsutakse saatma ettekannete läbivaatamisele ekspertide komitees oma nõuandjavolitusega esindajat.

Artikkel 27. Valitsustevahelise sotsiaalkomitee allkomitee

1. Lepingupoolte ettekanded ja ekspertide komitee järeldused esitatakse läbivaatamiseks valitsustevahelise sotsiaalkomitee allkomiteele.
2. Allkomitees on igal lepingupoolel üks esindaja. Allkomitee kutsub valikuliselt korraga kuni kahte rahvusvahelist tööandjate organisatsiooni ning kuni kahte rahvusvahelist ametiühinguorganisatsiooni saatma oma istungile nõuandjavalitusega vaotlejaid. Samuti võib ta konsulteerida kuni kahe rahvusvahelise valitsusvälise organisatsiooniga, kellel on Euroopa Nõukogu juures nõuandev staatus, küsimustes, milles need organisatsioonid on eriti pädevad, näiteks sotsiaalhoolekanne ning perekonna majanduslik ja sotsiaalne kaitse.
3. Allkomitee esitab oma järeldusi sisaldava ettekande Ministrite Komiteele koos ekspertide komitee ettekandega.

Artikkel 28. Konsultatiivassamblee

Euroopa Nõukogu peasekretär saadab ekspertide komitee järeldused konsultatiivassambleele. Konsultatiivassamblee esitab oma arvamuse nende järelduste kohta Ministrite Komiteele.

Artikkel 29. Ministrite Komitee

Komitee võib allkomitee ettekande põhjal ja pärast konsulteerimist konsultatiivassambleega, kui on tagatud komitee liikmeskonna kahe kolmandiku hääldenamus, esitada lepingupooltele vajalikke soovitusi.

V OSA

Artikkel 30. Kohustustest taganemine sõja või muu hädaolukorra ajal

1. Sõja või muu hädaolukorra ajal, mis ähvardab kogu rahvuse olemasolu, võib lepingupool võtta meetmeid, taganedes käesoleva harta järgsetest kohustustest ulatuses, mis on kindlas vastavuses olukorra hädaohtlikkusega tingimusel, et niisugused meetmed ei ole vastuolus lepingupoolte muude rahvusvahelise õiguse järgsete kohustustega.
2. Sellist taganemisõigust kasutanud lepingupool annab mõistliku ajavahemiku jooksul Euroopa Nõukogu peasekretärile täieliku informatsiooni võetud meetmetest ning selle põhjustest. Samuti peab lepingupool peasekretärile teatama, kui niisuguste meetmete toime on lõppenud ning ta täidab vastuvõetud harta sätteid taas täies ulatuses.
3. Peasekretär omakorda informeerib lepingupooli ja Rahvusvahelise Tööstusbüroo peadirektorit kõigist teadetest, mis on saadud seoses käesoleva artikli lõikega 2.

Artikkel 31. Piirangud

1. Kui I osas sätestatud õigusi ja põhimõtteid efektiivselt ellu viia ning neid tulemuslikult rakendada, nagu nähakse ette II osas, ei saa nende suhtes kehtestada mingeid neis osades ette nähtud piiranguid ega kitsendusi, välja arvatud seadusega ette nähtud ja demokraatlikus ühiskonnas teiste ühiskonnaliikmete õiguste ja vabaduste, ühiskonna huvide, riigi julgeoleku, rahva tervise ja moraali kaitseks vajalikud piirangud.
2. Käesolevas hartas sätestatud õiguste ja kohustuste piiranguid, mida harta võimaldab, ei tohi rakendada mingil muul eesmärgil peale selle, milleks need on ette nähtud.

Artikkel 32. Harta seosed siseriikliku õiguse ning rahvusvaheliste kokkulepetega

Käesoleva harta sätteid ei mõjuta siseriikliku õiguse või mis tahes juba jõustunud või jõustuda võivate kahe- või mitmepoolsete lepingute, konventsioonide või kokkulepete sätteid, mis tagavad kaitstavatele isikutele hartas ettenähtuga võrreldes soodsama kohtlemise.

Artikkel 33. Kollektiivlepingute elluviimine

1. Liikmesriikides, kus käesoleva harta II osa artikli 2 lõigete 1, 2, 3, 4 ja 5, artikli 7 lõigete 4, 6 ja 7 ning artikli 10 lõigete 1, 2, 3 ja 4 sätteid on tööandjate organisatsioonide ning töötajate organisatsioonide vaheliste kokkulepete asi või realiseeritakse üldjuhul muul viisil kui kohtu kaudu, loetakse nende lõigete põhjal antud lubadusi ning viimaste täitmist toimivaks juhul, kui selliste kokkulepete või muu praktika sätteid kohaldatakse enamikule asjaomastest töötajatest.
2. Liikmesriikides, kus need sätteid on õigusaktidega reguleeritud, käsitletakse eelmainitud lubaduste andmist ning nende täitmist toimivana juhul, kui õigusaktide sätteid rakendatakse valdava enamiku töötajate suhtes.

Artikkel 34. Territoriaalne kehtivus

1. Käesolev harta kehtib iga lepingupoole põhiterritooriumil. Iga allakirjutanu võib allakirjutamisel või ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisel Euroopa Nõukogu peasekretärile adresseeritud deklaratsioonis täpsustada, millist territooriumi tuleb pidada tema põhiterritooriumiks.
2. Iga hartale allakirjutanud riik võib kas allakirjutamisel või ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisel või mis tahes hilisemal ajal Euroopa Nõukogu peasekretärile adresseeritud teates deklareerida, et harta hakkab kas tervikuna või osaliselt kehtima nimetatud deklaratsioonis nimetatud mittepõhiterritooriumil või territooriumidel, mille välissuhete eest allakirjutanud riik vastutab või mille eest ta on endale võtnud rahvusvahelise vastutuse. Selles deklaratsioonis määratakse kindlaks, milliseid käesoleva harta II osa artikleid või lõikeid allakirjutanud riik deklaratsioonis nimetatud territooriumide suhtes siduvaks loeb.
3. Harta jõustub eespool mainitud deklaratsioonis nimetatud territooriumi või territooriumide suhtes kolmekümnendal päeval pärast päeva, mil peasekretär sai sellekohase deklaratsiooni.
4. Iga lepingupool võib mis tahes hilisemal ajal Euroopa Nõukogu peasekretärile adresseeritud teates deklareerida, et ta loeb end ühe või mitme territooriumi suhtes, kus harta käesoleva artikli lõike 2 kohaselt kehtib, siduvaks mis tahes artiklite või nummerdatud lõigetega, mida ta pole selle territooriumi või nende territooriumide suhtes veel vastu võtnud. Niisuguseid hiljem võetud kohustusi loetakse asjaomase territooriumi suhtes esialgse deklaratsiooni lahutamatuks osaks ning neil on sellega võrdne jõud, arvates kolmekümnendast päevast pärast päeva, mil peasekretär sai sellekohase teate.
5. Euroopa Nõukogu peasekretär teavitab teisi lepingupooli ja Rahvusvahelise Tööstööbüroo peadirektorit kõigist käesoleva artikli põhjal saadud teadetest.

Artikkel 35. Allakirjutamine, ratifitseerimine ja jõustumine

1. Käesolev harta on allakirjutamiseks avatud Euroopa Nõukogu liikmesriikidele. Harta tuleb ratifitseerida, vastu võtta või kinnitada. Ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendid deponeeritakse Euroopa Nõukogu peasekretäri juurde.
2. Käesolev harta jõustub kolmekümnendal päeval pärast viienda ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamiskirja deponeerimisest.
3. Iga liikmesriigi suhtes, kes väljendab oma nõusolekut siduda end käesoleva hartaga hiljem, jõustub harta kolmekümnendal päeval pärast tema ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimist.
4. Peasekretär teavitab kõiki Euroopa Nõukogu liikmesriike ja Rahvusvahelise Tööstööbüroo peadirektorit harta jõustumisest, teeb teatavaks lepingupooled, kes on selle ratifitseerinud, vastu võtnud või kinnitanud ning iga järgneva ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimise.

Artikkel 36. Parandused

Iga Euroopa Nõukogu liikmesriik võib esitada parandusi käesolevasse hartasse, saates need Euroopa Nõukogu peasekretärile. Peasekretär saadab kõik parandusettepanekud teistele Euroopa Nõukogu liikmesriikidele, seejärel vaatab need läbi Ministrite Komitee ja oma arvamuse avaldab konsultatiivassamblee. Iga parandus, mille on heaks kiitnud Ministrite Komitee, jõustub kolmekümnendal päeval pärast seda, kui kõik lepingupooled on informeerinud peasekretäri omapoolsest heakskiidust. Peasekretär teatab kõigile Euroopa Nõukogu liikmesriikidele ja Rahvusvahelise Tööstööbüroo peadirektorile niisuguste paranduste jõustumisest.

Artikkel 37. Denonsseerimine

1. Lepingupool võib käesoleva harta denonsseerida viis aastat pärast harta jõustumist enda suhtes või mis tahes järgneva kaheaastase ajavahemiku lõpul, teatades mõlemal juhul kuus kuud ette Euroopa Nõukogu peasekretärile, kes informeerib teisi lepingupooli ja Rahvusvahelise Tööstööbüroo peadirektorit. Denonsseerimine ei mõjuta harta jõudu teiste lepingupoolte suhtes tingimusel, et lepingupoolte arv on alati vähemalt viis.
2. Lepingupool võib vastavalt eelmises lõikes sätestatule denonsseerida mis tahes enda poolt vastuvõetud artikli või lõike harta II osas tingimusel, et lepingupool jääb alati seotuks vähemalt kümne artikli ja neljakümne viie lõikega ning et nende artiklite või lõigete hulka kuuluvad jätkuvalt selle lepingupoole valitud lõiked, millele on eraldi viidatud artikli 20 lõike 1 punktis b.
3. Lepingupool võib käesoleva artikli lõike 1 tingimuste alusel denonsseerida harta või mis tahes käesoleva harta II osa artikli või lõike mis tahes territooriumi suhtes, kus harta

kehtib, esitades selleks deklaratsiooni vastavalt artikli 34 lõikes 2 nimetatud tingimustele.

Artikkel 38. Lisa

Käesoleva harta lisa on selle lahutamatu osa.

Ülaltoodu kinnituseks on täievolilised esindajad kirjutanud alla käesolevale hartale.

Koostatud 18. oktoobril 1961 Torinos inglise ja prantsuse keeles. Tekstid on võrdselt autentsed, ühes eksemplaris, mis deponeeritakse Euroopa Nõukogu arhiivi. Euroopa Nõukogu peasekretär edastab tõestatud koopiad kõigile allakirjutanutele

EUROOPA SOTSIAALHARTA LISA

Sotsiaalharta kehtivus kaitstavate isikute suhtes:

1. Ilma et see mõjutaks artikli 12 lõike 4 ja artikli 13 lõike 4 sisu, hõlmavad artiklid 1-17 välismaalasi vaid niivõrd, kui nad on teiste lepingupoolte kodanikud, kes asjaomase lepingupoolte territooriumil seaduslikult elavad või regulaarselt töötavad, tingimusel, et neid artikleid tõlgendatakse artiklite 18 ja 19 valguses. See tõlgendus ei mõjuta samasuguste abinõude kasutuselevõttu muude isikute puhul mis tahes lepingupoolte poolt.
2. Lepingupool tagab võimalikult soodsa kohtlemise oma territooriumil seaduslikult viibivatele ja vastavalt 28. juulil 1951 Genfis alla kirjutatud põgenikustaatuse konventsioonile põgenikena määratletud isikutele, kusjuures see kohtlemine ei tohi mingil juhul olla ebasoodsam sellest, mis tuleneb lepingupoolte poolt nimetatud konventsiooniga endale võetud kohustustest või mis tahes muudest nende põgenike kohta kehtivatest rahvusvahelistest dokumentidest.

I osa lõige 18 ja II osa artikli 18 lõige 1

Need sätted ei puuduta sisenemist lepingupoolte territooriumile ega mõjuta 13. detsembril 1955 Pariisis alla kirjutatud Euroopa asustuskonventsiooni sätete rakendamist.

II OSA

Artikli 1 lõige 2

Seda sätet ei või tõlgendada ametiühingute mis tahes turvaklauslit või -praktikat keelavana või lubavana.

Artikli 4 lõige 4

See säte ei keela tõsise üleastumise korral kohe vallandada.

Artikli 4 lõige 5

Lepingupool saab võtta endale selles lõikes ette nähtud kohustuse siis, kui enamikul töötajatel, välja arvatud isikud, keda see kaitse ei hõlma, ei ole palgast mahaarvamine ei seaduste, kollektiivlepingute ega arbitraaüiotsustega lubatud.

Artikli 6 lõige 4

Lepingupool võib streigiõiguse kasutamist vastavalt vajadusele seadusega reguleerida eeldusel, et igasugust selle õiguse kitsendamist saab põhjendada artikli 31 sätetega.

Artikli 7 lõige 8

Lepingupool saab võtta endale selles lõikes ette nähtud kohustuse siis, kui ta vastavalt selle kohustuse vaimule näeb seadusega ette, et valdav osa alla 18-aastastest isikutest ei tööta öötööl.

Artikli 12 lõige 4

Selle lõike sõnad "lepingutes kindlaks määratud tingimuste kohaselt tähendavad muu hulgas seda, et mis tahes kindlustusmaksust sõltumatult saadava toetuse puhul võib lepingupool enne niisuguse toetuse võimaldamist teiste lepingupoolte kodanikele nõuda kindlaksmääratud elamistähtaja täitumist.

Artikli 13 lõige 4

Valitsused, kes pole Euroopa sotsiaal- ja meditsiiniabi konventsiooni osalised, võivad harta selle lõike ratifitseerida tingimusel, et nad tagavad teiste lepingupoolte kodanikele nimetatud konventsiooni sätete kohase kohtlemise.

Artikli 19 lõige 6

Selle sätte rakendamisel tuleb termini "võõrtöötaja perekond" all mõista vähemalt töötaja abikaasat ja ülalpeetavaid alla 21-aastaseid lapsi.

III OSA

Sellega on mõeldud, et harta sisaldab rahvusvahelisi õiguslikke kohustusi, mille rakendamise järelevalve toimub ainult harta IV osas ette nähtud korras.

Artikli 20 lõige 1

Sellega on mõeldud, et "nummerdatud lõiked" võivad pärineda mitmest artiklist.

V OSA**Artikkel 30**

Termini "sõja või muu hädaolukorra ajal" tuleb mõista ka sõjaähvardust.